

ЕКОНОМІКО - ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНИХ ТА ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ігор Євгенович ЖУРБА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-2554-0914>
e-mail: igor.zhurba@ukr.net

У статті визначено стан, оцінка та ефективність використання рекреаційно-туристичних ресурсів Хмельницької області в нових умовах євро інтеграційних процесів. Визначено показники економічної продуктивності природно-туристичного потенціалу, а також забезпеченість ними населення Хмельницької області. Проаналізовано сучасну структуру природно-туристичного потенціалу області і запропоновано просторовий аналіз кількісних та якісних показників у розрахунку на одну особу. У статті визначено величину інтегрального природно-ресурсного потенціалу Хмельницької області та адміністративних районів, а також територіальну структуру інтегрального природно-ресурсного потенціалу. Проаналізовано стан і обґрунтовано перспективи ефективного використання рекреаційних ресурсів Хмельницької області.

Ключові слова: рекреаційні ресурси, рекреаційно-туристичний потенціал, природокористування, інтегральні природні ресурси, територіальна структура, туристична індустрія.

ECONOMIC ASSESSMENT OF RECREATIONAL AND TOURIST RESOURCES OF KHMELNITSKY REGION IN NEW CONDITIONS OF MANAGEMENT

Ihor ZHURBA

Khmelnitskyi National University

Khmelnitskyi region belongs to those regions of Ukraine with the most favorable natural and ecological conditions, a significant number of historical and cultural objects, which are the basis for the development of the recreational complex. This complex includes industries involved in the organization of public recreation: tourism, sanatorium-resort economy. Recreational resources in particular, as well as the natural tourism potential of the territory as a whole are calculated as a result of the overall economic assessment of the potential of certain types of natural resources of the Khmelnytskyi region. The component structure of the integrated PTP reflects the intra-species and inter-species relations of natural resources that have developed in the region as a result of the development of the natural process and the action of socio-economic factors. When using the resource and recreational potential of the territory, a certain recreational and ecological effect is achieved. By the recreational effect from the use of resource-recreational potential, we understand the obtained results of the qualitative impact (medical and recreational, sports, cognitive, entertainment effects) of recreational resources on vacationers, as well as the actual volumes of resource use. The ecological effect reflects those changes in resources that have occurred as a result of their recreational use. Therefore, the efficiency of using the resource-recreational potential of the territory will be determined by the ratio of the actually received recreational and potential effects, as well as the ratio of the changes noted in the resources during their exploitation and the maximum permissible ones.

In the article the state and efficiency of the use of recreational and tourist resources of Khmelnytsky region in new conditions of management are considered. The indicators of economic performance of natural and tourist potential and levels of provision of Khmelnytsky region population with them are analyzed and determined. Modern structure of natural and tourist potential of the region is substantiated and spatial analysis of quantitative and qualitative indicators per a person is made. In the paper the value of integral natural and resource potential of Khmelnytsky region and administrative areas and also territorial structure of integrated natural and resource potential are determined. The state of recreational resources of Khmelnytsky region is analyzed and prospects of their efficient use are substantiated.

Keywords: recreational resources, recreational and tourist potential, environmental management, integrated natural resources, territorial structure, tourism industry

Журба І. (2023) Економіко - географічна оцінка рекреаційних та туристичних ресурсів Хмельницької області в умовах євроінтеграційних процесів. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (2), 58-63.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2\(8\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2(8))

Zhurba I. (2023) Economic assessment of recreational and tourist resources of Khmelnytsky region in new conditions of management. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (2), 58-63.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2\(8\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2(8))

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Хмельницька область належить до тих регіонів України з найсприятливішими природними, екологічними умовами, значною кількістю історичних та культурних об'єктів, які є базою для розвитку рекреаційного комплексу. До даного комплексу входять галузі, які займаються організацією відпочинку населення: туризм, санаторно-курортне господарство. Рекреаційні ресурси зокрема, а також природно-туристичний потенціал (ПТП) території в цілому вираховуються як результат сумарного економічного оцінювання потенціалу окремих видів природних багатств Хмельницької області. Компонентна структура інтегрального ПТП відображає внутрішньовидові і міжвидові співвідношення природних ресурсів, які склалися в регіоні як результат розвитку природного процесу і дії соціально-економічних факторів. При використанні ресурсно-рекреаційного потенціалу території досягається певний рекреаційний та екологічний ефект. Під рекреаційним ефектом від використання ресурсно-рекреаційного потенціалу ми розуміємо отримані результати якісного впливу (лікувально-оздоровчий, спортивний, пізнавальний, розважальний ефекти) рекреаційних ресурсів на відпочиваючих, а також фактичні обсяги використання ресурсів. Екологічний ефект відображає ті зміни ресурсів, які відбулися внаслідок їх рекреаційного використання. Отже, ефективність використання ресурсно-рекреаційного потенціалу території буде визначатися співвідношенням фактично отриманого рекреаційного та потенційноможливого ефектів, а також співвідношенням змін, відмічених у ресурсах при їх експлуатації та граничнодопустимих.

Аналіз досліджень та публікацій

Дослідження з цієї тематики проводили ряд українських науковців-географів, зокрема: Г. О. Бачинський, І. О. Горленко, Я. І. Жупанський, Ф. Д. Заставний, О. В. Заставецька, М. Г. Ігнатенко, І. П. Ковальчук, І. Ю. Левицький, П. О. Луцишина, О. М. Маринич, Л. Ц. Масловська, М. М. Паламарчук, В. М. Пашенко, М. Д. Пістун, С. П. Позняк, В. П. Руденко, Л. Г. Руденко, П. О. Сухий, Ю. Ю. Туниця, П. Г. Шищенко, О. І. Шаблій, Т. Є. Яснюк.

Значний доробок серед зарубіжних вчених мають З. Зьоло, П. Еберхард.

Водночас багато питань економіко-географічних досліджень природно-ресурсного потенціалу (ПРП), зокрема рекреаційно-туристичних ресурсів на рівні адміністративних районів та областей, залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, подальшої уваги географів та економістів вимагають питання вдосконалення механізму природокористування і природоохоронної діяльності на рівні регіону; проблема єдиного підходу до кількісного оцінювання ПРП; недостатня вивченість компонентної структури інтегрального ПРП обласних регіонів, його географічної різноманітності; системних досліджень економічної ефективності природокористування у різних галузях і регіонах України.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення стану та ефективності використання рекреаційних ресурсів Хмельницької області в умовах трансформації економіки. Для досягнення мети було поставлено такі головні завдання: визначити показники економічної продуктивності природнотуристичного потенціалу та рівні забезпеченості ними населення Хмельницької області; з'ясувати сучасну структуру природно-туристичного потенціалу регіону; здійснити просторовий аналіз кількісних та якісних показників області у розрахунку на одну особу; визначити величину інтегрального ПРП Хмельницької області та адміністративних районів, а також територіальну структуру інтегрального природно-ресурсного потенціалу; визначити стан, обґрунтувати перспективи ефективного використання рекреаційних ресурсів Хмельницької області.

Виклад основного матеріалу

Важливим показником економічної продуктивності ПТП є забезпеченість ним населення. З метою отримання більшої порівняльності показників економічної та територіальної продуктивності (щільності) ПТП Хмельницької області їх оцінку виражено у гривнях. Забезпеченість по районах є незначною, змінюється. Розміщення нерівномірне, тому диференціація рівнів забезпеченості є значною. Окремі райони мають низький рівень забезпеченості населення, що коливається в межах 7,3–27,6 грн., а по окремих районах і вище. Найбідніші в цьому аспекті – Хмельницький, Новоушицький, Білогірський райони. Найвищий показник припадає на Кам'янець-Подільський і Деражнянський, а мінімальний рівень – на Ізяславський, Старокостянтинівський райони (рис. 1) [1]. Чи не найбільш універсальним і цінним багатством у нашій області під кутом предмета нашого дослідження є ліси. Вони поширені на території області нерівномірно, і відповідно забезпеченість ними населення теж неоднакова. Найбільший потенціал цих ресурсів – у Летичівському, Кам'янець-Подільському, а найменший – у Старосинявському, Білогірському районах. Детальніше вивчення забезпеченості лісовим потенціалом дає можливість зробити порівняльне оцінювання окремих територій. Зокрема оцінка по Білогірському району становить 11 % від середньообласного показника, Вінківському – 187,1 %, Волочиському – 43,6 %, Славутському – 177 %, Хмельницькому – 26,6 % і Чемеровецькому – 88,7 %.

Досить однорідним і значним є забезпечення лісами населення Городоцького, Новоушицького районів. Тут рідко трапляється територія, де показник забезпеченості менший 400 грн., і тільки в Старосинявському, Теофіпольському, Хмельницькому і Шепетівському районах – менший 90 грн./люд. Максимальні показники щодо рекреаційних ресурсів характерні для Кам'янець-Подільського, Городоцького, Дунаєвського, мінімальні – для Віньковецького, Старосинявського районів. Як свідчать дані (рис. 1), в інтегральному ПТП Хмельницької області чітко простежується загальна закономірність – зростання його оцінки в напрямі з півночі та північного заходу до півдня та південного сходу, що пов'язано, насамперед, з підвищенням продуктивності мінеральних, земельних, природно-рекреаційних ресурсів [1-2].

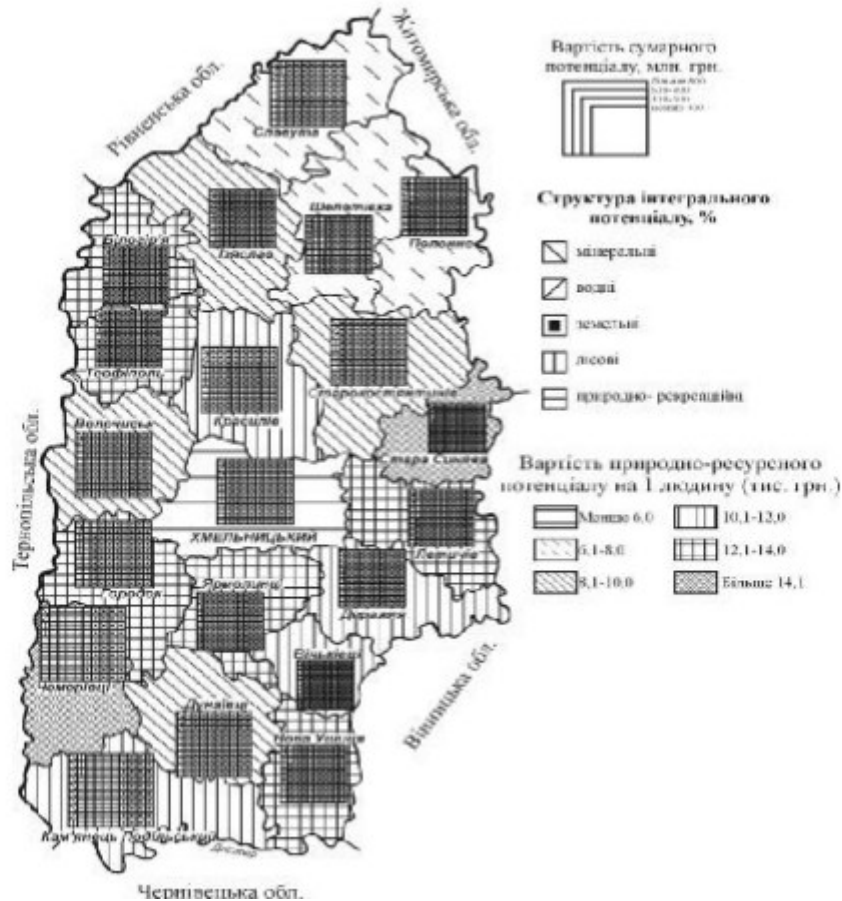

Рис. 1. Інтегральні природно-ресурсні та рекреаційні ресурси Хмельницької області [2]

Хоча еколого-економічна значимість лісових ресурсів у кругообігу речовини і енергії в природі є великою, але економічна оцінка їх потенціалу порівняно з іншими ресурсами становить 3,2 %. Вона змінюється від 9,0 % у Славутському районі до 1,3 % в Чемеровецькому. Великі перспективи розвитку має рекреаційна діяльність, потенціал природних ресурсів якої оцінюються в 15,3 %. Це, перш за все, відноситься до Чемеровецького, Кам'янець-Подільського, Городоцького, Шепетівського і деяких інших районів. Значною мірою потенціал природних рекреаційних ресурсів визначається наявністю природних рекреаційних угідь, у першу чергу лісових. Через те оцінка рекреаційних ресурсів – це оцінка однієї з функцій лісового біоценозу – рекреаційної, що потрібно мати на увазі при характеристиці потенціалу ресурсів лісу [4]. Південний район (48,4 %) є головним у розміщенні природно-рекреаційних ресурсів, а одним із основних районів є Південно-Західний (37,3 %). За рівнем територіальної концентрації (15,3 %) рекреаційні ресурси перевищують тільки земельні. Їх територіальна структура має високий рівень рівномірності. Усі види ресурсів, за винятком земельних та водних, відзначаються індивідуальністю розміщення. До основних ресурсів у Хмельницькій області, крім земельних, належать природно-рекреаційні (основними вважаються ресурси, частка яких понад 15 %). Географічні відмінності територіальної структури інтегрального природно-ресурсного потенціалу Хмельницької області (рис. 2), а також тенденції та закономірності у використанні ресурсно-рекреаційного потенціалу спричинені функціонально-територіальною неоднорідністю рекреаційних потреб населення, які проявляються в рекреаційному попиті і формуються під впливом просторових відмінностей у рекреаційних ресурсах, умовах проведення рекреаційної діяльності та рівні надаваних послуг. Здійснені нами дослідження рекреаційних ресурсів Хмельницької області показали наступне: від потужності рекреаційного потоку залежить рекреаційне навантаження, а отже, і стан рекреаційних ресурсів. Якщо кількість відвідувачів не перевищує ресурсно-рекреаційний потенціал території, то зміни, спричинені антропогенним навантаженням, компенсуються відновлюючими процесами. При перевищенні ресурсно-рекреаційного потенціалу

відбувається некомпенсоване погіршення середовища відпочинку та зниження рекреаційних можливостей території. Крім того, надмірна концентрація відпочиваючих спричиняє психофізіологічний дискомфорт, зменшуючи тим самим величину рекреаційного ефекту. На ефективність використання рекреаційних ресурсів території впливає просторово-часова диференціація рекреаційного потоку. Показник ефективності тим вищий, чим рівномірніше розподіляється чисельність відпочиваючих у межах території та впродовж рекреаційного сезону. Надмірне використання ресурсно-рекреаційного потенціалу одних об'єктів при недостатній завантаженості інших свідчить про низьку ефективність рекреаційного використання території. До аналогічних негативних результатів призводить також нерівномірне використання ресурсно-рекреаційного потенціалу території впродовж рекреаційного сезону. Якість рекреаційного ефекту та стан рекреаційно-ресурсної бази території залежать від ступеня організованості рекреаційного потоку, рівня культури й екологічної освіти відпочиваючих [1, 2, 4]. Наприклад, коефіцієнт ефективності рекреаційного лісокористування розраховується на основі співвідношення фактичного відвідування лісу рекреантами, який стосовно до області за 2015 рік становить 4,5 осіб/га, де граничнодопустимі навантаження за нормативами становлять у В1-2 (лісорослинні умови) – 5 осіб/га, а в С2-3 – 8 осіб/га [4]. Звідси граничнодопустимі навантаження на 1 га лісових насаджень в середньому становитимуть по Хмельницькій області 5,4 осіб/га. Через те згідно з нормами тільки ліси та інші вкриті лісом площі області можуть задовольнити потреби в рекреаційних ресурсах 1,53 млн. осіб. У Хмельницькій області є досить сприятливі умови для розвитку туризму: значна кількість пам'яток природи, державних заказників, історико-культурних пам'ятників, добре розвинута транспортна мережа

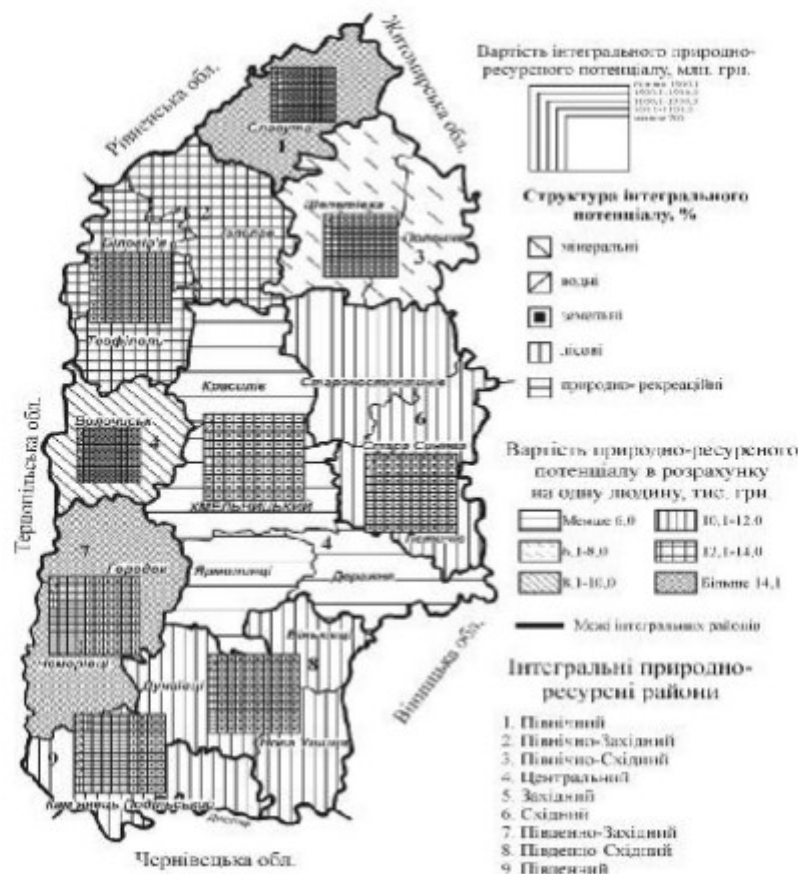

Рис.2 Територіальна структура інтегрального природно-ресурсного та рекреаційного потенціалу Хмельницької області

Найбільше приваблює туристів Національний природний парк «Подільські Товтри» площею 261 тис. га. Тут збереглися 60 видів рослин і 80 видів комах, птахів і тварин, що занесені до Червоної книги України. Флора парку становить 1/3 видового складу України, а фауна – 1/5 частину фауни держави. На південній околиці парку розташований один із найцінніших об'єктів туристичного показу – давнє місто Кам'янець-Подільський, на базі якого створено Національний історикоархітектурний заповідник «Кам'янець». Тут розміщено 168 пам'яток архітектури, в тому числі і комплекс споруд фортеці. Проте туристичні можливості не вичерпуються тільки м. Кам'янець-Подільський. Хмельницька область належить до тих регіонів України, де формувався український етнос. Відомі археологічні пам'ятки, зокрема, трипільське поселення в Луці Врублівській, широко знані літописні міста періоду Київської Русі – Меджибіж, Ізяслав, Полонне, а також

міста Болохівської землі – Божок Деражнянського, Губин Старокостянтинівського районів, безіменне городище біля села Теліженець Старосинявського району. Досить знане в період Київської Русі Бакотське князівство. Дивує та притягує туристів Бакотський скельний монастир, заснування якого відносять до 1025 р. Багато історико-архітектурних пам'яток та пам'ятних місць пов'язані з історією національно-визвольної боротьби українського народу проти польської шляхти в 1648-1654 роках. Це – місце Пилявської битви. З цим періодом тісно пов'язана історія міст і селищ Ізяслава, Меджибожа, Полонного, Сатанова, Старокостянтинова, Жванця та інших. Значна кількість пам'яток на Хмельниччині пов'язана з періодом селянського повстання під проводом Устима Кармелюка. В Летичеві знаходиться могила та два пам'ятники Устиму, з його іменем пов'язані фортеця Кам'янець-Подільський та ряд сіл Деражнянщини. Досить привабливою для залучення туристів-хасидів є могила засновника хасидизму Баал Шем Това в селищі міського типу Меджибожі та могили його учнів – в містах Полонному, Шепетівці, Славуті, селі Ганопіль. На території Національного природного парку «Подільські Товтри» розташована одна з найкрасивіших карстових печер «Атлантида». Попередньо проведене комплексне вивчення природно-кліматичних умов дозволяє в найкоротший термін пристосувати її для огляду туристами. Самоокупність таких маршрутів становить 3-5 років. Привертають увагу найбільш визначні об'єкти природи – «Кармелюкова гора», «Пановецька дача», «Манівецька дача», Михайлівський парк, Кам'янець-Подільський ботанічний сад та ін. Найбільша кількість об'єктів екскурсійного значення зосереджена в містах Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Старокостянтинів, смт. Меджибіж, у Кам'янець-Подільському, Летичівському, Старокостянтинівському, Деражнянському, Ізяславському районах. Поєднання ландшафтних та історико-культурних ресурсів на території Хмельницької області дає підстави стверджувати, що ця область належить до найбільш перспективних для розвитку туризму областей України. Нині туристсько-екскурсійне обслуговування населення здійснюється 21 туристичним підприємством і 4 філіалами чернівецьких та київських туристичних фірм. Найбільш потужні підприємства: обласне підприємство «Хмельницьктурист», Генеральне агентство з туризму, спільне українсько-турецьке підприємство «Гюрсес-Інтур» (м. Хмельницький), ПВКФ «Турін» (м. Хмельницький), МП «Гала» (м. Кам'янець-Подільський), МП «Авіценатранзит» (м. Кам'янець-Подільський). У 2016 році на турбазах, базах відпочинку області відпочивало 75 тис. осіб, а бюро подорожей та екскурсій обслужило 250,0 тис. туристів і екскурсантів. Надано туристичних послуг на 3980 тис. грн., відрахування до бюджету становило 700,0 тис. грн. Це низький показник і становить 50 % відповідно 2000 року. Забезпеченість жителів області місцями у власних туристських установах є невисокою (одне місце на 1000 жителів, за нормативами – п'ять), вона в шість разів нижча від відповідного показника в Україні. Крім цього, значна частина населення бере участь у неорганізованому відпочинку. В області діють Хмельницький і Кам'янець-Подільський міські туристські клуби, які частково координують роботу самодіяльних туристів. Враховуючи об'єктивні умови, на території Хмельницької області доцільно значно підвищити і збільшити місткість туристських установ, розвивати популярний на сьогоднішній день сільський (зелений) туризм. Дані Українського науково-дослідного інституту містобудівництва свідчать, що до 2020 року місткість цих установ можна збільшити в шість разів. Це значною мірою пов'язано з тим, що Хмельницька область належить до небагатих областей України, які мають найменшу забрудненість території. Крім того, вона має значні ландшафтні та історико-культурні об'єкти, придатні для розвитку туризму. Для цього в області намічено будівництво туристських комплексів, готелів, турбаз, кемпінгів. На сучасному етапі в межах Хмельницької області можна виділити шість туристських районів: 1. Північний (центр в м. Славута, м. Шепетівка, м. Полонне). 2. Західний (м. Волочиск, м. Теофіполь). 3. Східний (м. Летичів, м. Стара Синява, смт. Деражня). 4. Центральний (м. Хмельницький, м. Старокостянтинів). 5. Південно-Західний (м. Городок, м. Чемерівці, смт. Сатанів). 6. Південний (м. Кам'янець-Подільський, смт. Нова Ушиця). Ці райони виділені шляхом накладання картосхем з нанесеними рекреаційними зонами і ареалами зосередження екскурсійних об'єктів. Головні напрями туристських маршрутів проходять з півночі на південь уздовж автомобільного шляху Славута – Шепетівка – Старокостянтинів – Хмельницький – Ярмолинці – Дунаєвці – Кам'янець-Подільський і з заходу на схід уздовж залізниці і автомобільного шляху Волочиск – Хмельницький – Летичів. До найважливіших маршрутів належать такі: по Дністровському каньйону (водний), Кам'янець-Подільський «Перлина Поділля», Хмельницький – Меджибіж (автобусні), Хмельницький – Пилява, Хмельницький – Городок – Сатанів (велосипедний), Кам'янець-Подільський – Чемерівці – Сатанів (кінний), Кам'янець-Подільський – Бокота, Божок – Губин – Лука Врублівецька (пішохідні) та інші. Значного поширення набули в останні роки поїздки в зарубіжні країни. Крім цього, здійснюються маршрути вихідного дня за межі області – «Від Поділля до Чорного моря», «По заходу України» та інші. Велике значення мають види короточасного відпочинку в межах садово-городніх ділянок (приблизно 25-30 % населення), а також у рекреаційних ландшафтах (у лісі, біля річки і т. д.). Найбільше навантаження відпочиваючих припадає на ландшафтні рекреаційні ресурси Кам'янець-Подільського, Чемеровецького, Городоцького, Новоушицького, Хмельницького, Славутського, Шепетівського районів, що пов'язано з досить великою кількістю міського населення, доброю транспортною забезпеченістю цих районів. В області є сприятливі умови для розвитку санаторно-курортного господарства: природні ресурси, мінеральні води, грязі, чисте повітря, значні лісові масиви, водойми. На цій території функціонує 12 санаторіїв на 1,4 тис. ліжок, 9 санаторіїв-профілакторіїв на 0,4 тис. ліжок, 2 бази відпочинку на 0,3 тис. місць. У санаторіях та

закладах відпочинку в 2016 році лікувалося і відпочивало 50 тис. громадян, які користувались тривалим лікуванням і відпочинком. Надані послуги становили 9,0 млн. грн., відрахування в бюджет – понад 2,0 млн. грн. Потрібно проводити оздоровлення населення області і України на основі ширшого освоєння потенціалу курортів Сатанів і Маків та створення тут особливої економічної зони «Курортотопіс Товтри» – за європейськими зразками потужної індустрії оздоровлення з одночасним прийомом одного мільйона людей на базі унікальних за об'ємами та бальнеологічними властивостями нафтусеподібних Збручанських мінеральних лікувальних вод, затверджені запаси яких становлять 802 м³/добу, розвідані – понад 1000 м³/добу, прогнозні – 190000 м³/добу (проти 17,6 м³/добу Трускавецької «Нафтусі»). Цьому відповідають екологічно чиста територія, сприятливі ландшафтно-кліматичні умови, наявність ділянок землі, придатних для забудови, шляхів сполучення, близькість густонаселених районів з агропромисловим виробництвом, а також унікальні рекреаційні ресурси Національного природного парку «Подільські Товтри», пам'ятки Національного історико-архітектурного заповідника «Кам'янець», які територіально увійдуть в «Курортотопіс Товтри» і органічно поєднуюватимуть лікувальний процес із задоволенням туристично-естетичних, пізнавальних інтересів громадян. На їх освоєння в сприятливому кліматі особливої економічної зони розгорнуть свої потужності будівельна і легка галузі промисловості, аграрний сектор області. Для цього приріст валової продукції аграрного сектора повинен збільшитись на 30 %, будівельної індустрії – в 10-15 разів, харчової промисловості – 15-20 разів. Щорічні послуги діючої здравниці становлять 15 млрд. умовних одиниць, відрахування в бюджет – 4,5 млрд. умовних одиниць, самоокупність інвестицій настане через п'ять років. У сфері обслуговування «Курортотопісу Товтри» буде працювати майже один мільйон осіб і буде відкрито майже 700 тис. нових робочих місць. Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, результати аналізу стану та ефективності використання природних рекреаційних ресурсів Хмельницької області свідчать, що для нього характерна висока концентрація їх сукупної продуктивності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В статті було визначено показники економічної продуктивності природно-туристичного потенціалу та рівні забезпеченості ними населення Хмельницької області. Вдалося з'ясувати сучасну структуру природно-туристичного потенціалу регіону і здійснити просторовий аналіз кількісних та якісних показників вищезазначеного потенціалу області у розрахунку на одну особу. В статті було визначено величину інтегрального ПРП Хмельницької області та адміністративних районів, а також територіальну структуру інтегрального природно-ресурсного потенціалу. Проаналізовано реальний стан використання природно-туристичного потенціалу, обґрунтовано умови та перспективи ефективного функціонування рекреаційних ресурсів Хмельницької області.

Література

1. Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Міщенко В. С., Коваль Я. В., Новоторов О. С., Паламарчук М. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ: РПВС України, 2000. 716 с.
2. Журба І. Є. Теоретико-методологічні проблеми формування ресурсної стратегії сталого розвитку України в нових умовах господарювання. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 5 (251). С. 268–273.
3. Журба І. Є. Головні напрями раціонального використання природно-ресурсного потенціалу Хмельницької області в умовах трансформації економічної системи України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2 (1). С. 205–209.
4. Журба І. Є. Економіко-географічні засади раціонального природокористування Хмельницької області. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 2. Т. 1. С. 186–191.
5. Журба І. Є. Інтегральний природно-ресурсний потенціал Хмельницької області за умов інтеграційних процесів. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 3. Т. 2. С. 7–13.
6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний веб-сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <http://www.mtu.gov.ua>

References

1. Danylyshyn, B. M., Doroguntsov, S. I., Mischenko, V. S., Koval, Ya. V., Novorov, O. S., Palamarchuk, M. M. (2000) Natural and resource potential of steady development of Ukraine. Kyiv: RPVS Ukrainy, 716 p.
2. Zhurba, I. E. (2017) Theoretical and methodological problems of forming of resource strategy of steady development of Ukraine in new conditions of menage. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, № 5 (251), pp. 268–273.
3. Zhurba, I. E. (2016) Main directions of the rational use of natural and resource potential of Khmelnytsky region in the conditions of transformation of economic system of Ukraine. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, № 2 (1), pp. 205–209.
4. Zhurba, I. E. (2014) Economic and geographical principles of rational environmental management of Khmelnytsky region. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, № 2, v. 1, pp. 186–191.
5. Zhurba, I. E. (2014) Integral natural and resource potential of Khmelnytsky region in the conditions of integration processes. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, № 3, v. 2, pp. 7–13.
6. Official website of Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <http://www.rada.gov.ua>
7. Official website of State committee of statistics of Ukraine. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur.htm
8. Official website of the Ministry of infrastructure of Ukraine. URL: <http://www.mtu.gov.ua>